

Nytt fra Demensplan 2025 med mer

Innlandet demenskonferanse
13. februar 2024

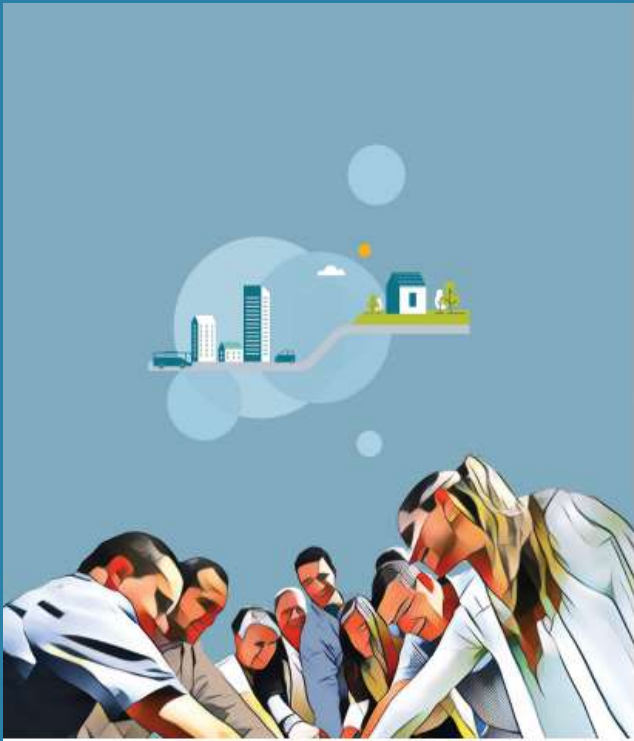
Berit Kvalvaag Grønnestad, prosjektleder

Demensplan 2025

Agenda

- Status tiltak på Demensplan 2025
- Planlegge tjenestene – gode demensforløp
- Lindrende behandling og omsorg
- Helse- og omsorgstjenestens samarbeid med frivillige

3 hovedmålsetninger

Demensplan 2025

- 1) Personer med demens og deres pårørende fanges opp til rett tid og sikres gode og tilpassede tjenester
- 2) Personer med demens og deres pårørende sikres medbestemmelse og deltakelse i et demensvennlig samfunn, slik at de kan leve aktive og meningsfylte liv med fysisk, sosial og kulturell aktivitet som er tilpasset den enkeltes interesser, ønsker og behov
- 3) Økt forskning og kunnskap om forebygging og behandling av demens

Innsatsområder

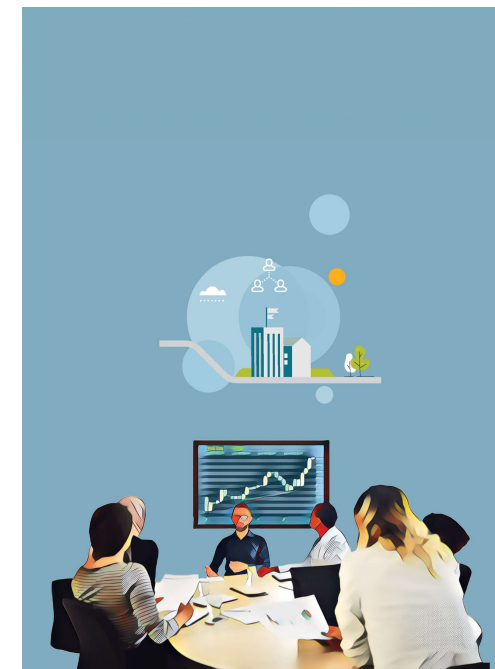
**Medbestemmelse
og deltakelse**

**Forebygging og
folkehelse**

**Gode og
sammenhengende
tjenester**

**Planlegging,
kompetanse og
kunnskaps-
utvikling**

Status tiltak og leveranser på Demensplan 2025

Videreførte tiltak fra Demensplan 2020

- Nasjonal faglig retningslinje om demens
- Tilskudd til pårørendeskoler og samtalegrupper
- Nasjonale kurs til yngre pårørende til personer med demens
- Internasjonalt samarbeid om demens (europeisk og nordisk)
- Opplæring med Demensomsorgens ABC

Demens

 [Nasjonal faglig retningslinje](#)

 [Nasjonal faglig retningslinje for demens](#)

1	Om demens
2	Lovverk
3	Krav til kompetanse
4	Persontentrert omsorg og behandling ved demens
5	Koordinator og tverrfaglige team
6	Utredning ved mistanke om demens og Leges oppfølging etter diagnose

Demens- omsorgens ABC

- Er i tråd med føringer i Nasjonal faglig retningslinje om demens
- Har forløpsperspektiv
- Hvordan forebygge og behandle APSD-forebygge tvungen helsehjelp
- Omfatter lindrende behandling og omsorg
- I tråd med gjeldende lovverk
- Systemperspektiv - Aksept for felles rutiner

Alle kurs

Helsejuss på 1-2-3...4

Helse- og omsorgspersonell og lovparagraf Dette kurset gir deg grunnleggende kunnskaper om helsejuss. Kurset handler om hvilke plikter helse- og omsorgspersonell har og hvilke rettigheter pasienter og pårørende har etter helselovgivningen. Du lærer også om samtykke og bruk av tvang.

[Gå til kurset](#)

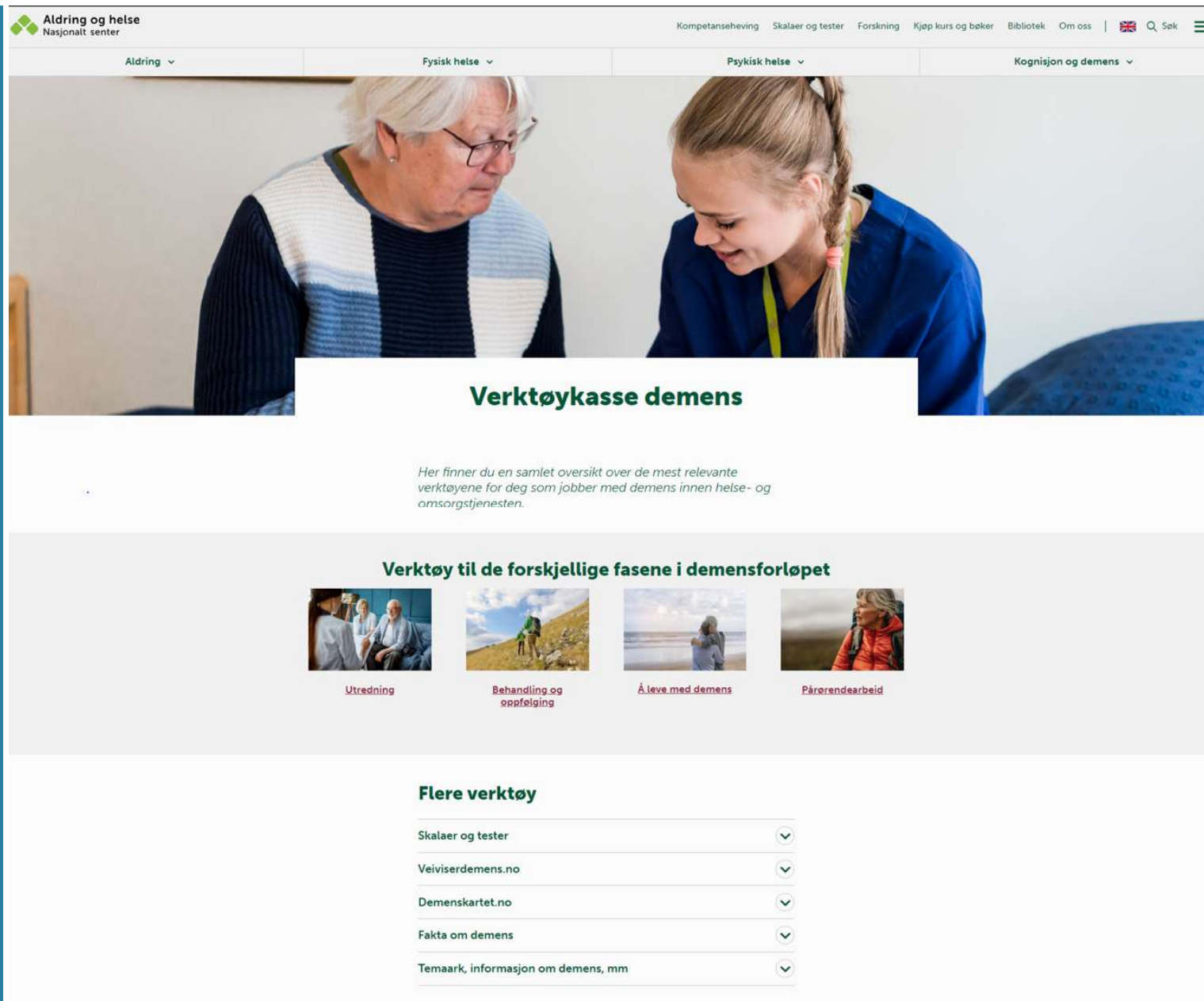
Verktøykasse demens

[Aldringoghelse.no](https://aldringoghelse.no)

Nye og eksisterende verktøy og ressurser bl.a. om:

- Personsentrert omsorg og miljøbehandling/APSD

Publisert november 2023

Aldring og helse
Nasjonalt senter

Kompetanseheving Skalaer og tester Forskning Kjøp kurs og bøker Bibliotek Om oss |

Aldring **Fysisk helse** Psykisk helse Kognisjon og demens

Verktøykasse demens

Her finner du en samlet oversikt over de mest relevante verktøyene for deg som jobber med demens innen helse- og omsorgstjenesten.

Verktøy til de forskjellige fasene i demensforløpet

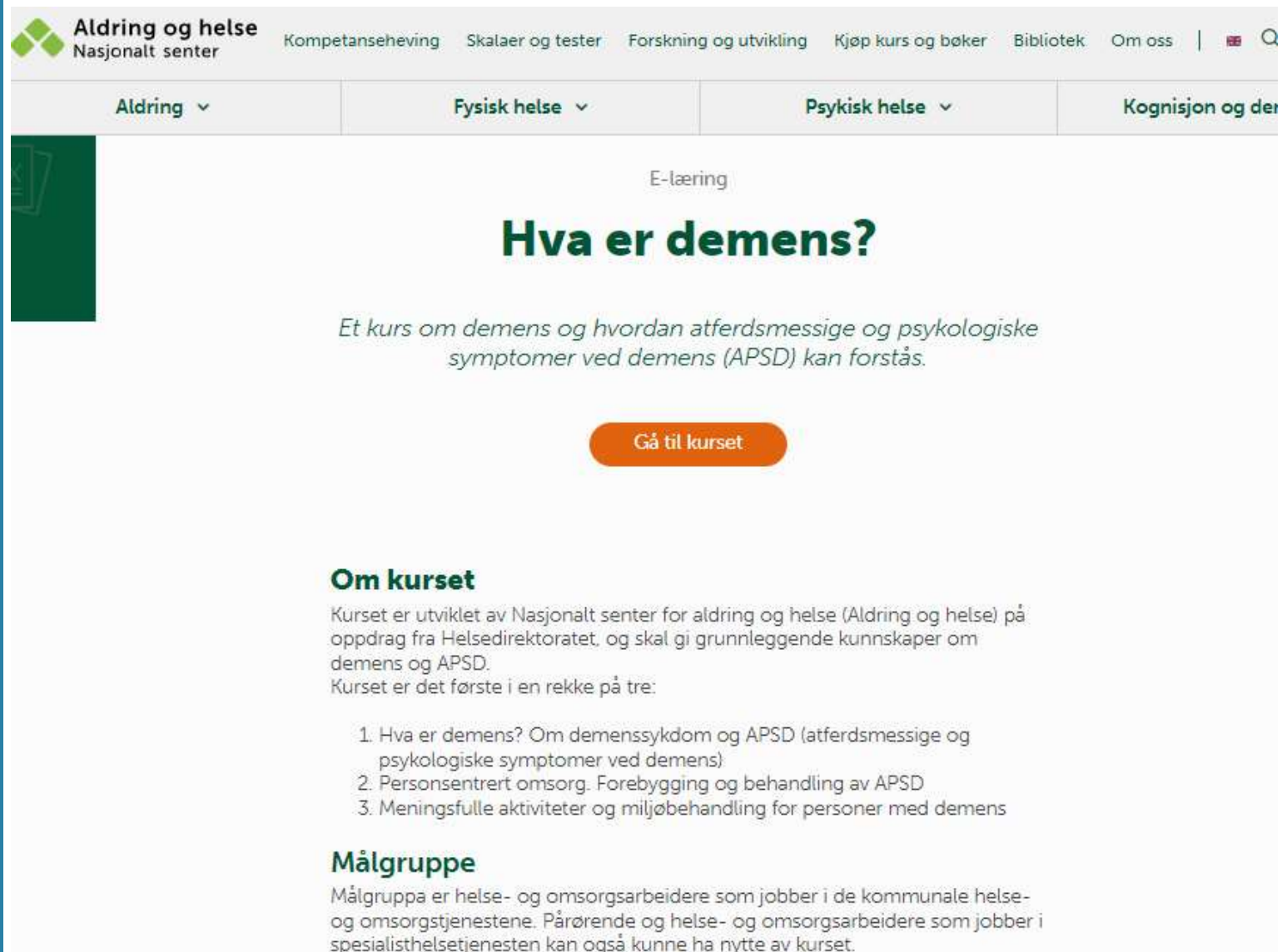
- Utredning
- Behandling og oppfølging
- Å leve med demens
- Pårørendearbeid

Flere verktøy

- Skalaer og tester
- Veiviserdemens.no
- Demenskartet.no
- Fakta om demens
- Temaark, informasjon om demens, mm

Personsentrert omsorg og miljøbehandling ved demens

3 e-læringer i Verktøykasse demens

Aldring og helse
Nasjonalt senter

Kompetanseheving Skalaer og tester Forskning og utvikling Kjøp kurs og bøker Bibliotek Om oss

Aldring ▾ Fysisk helse ▾ Psykisk helse ▾ Kognisjon og der

E-læring

Hva er demens?

Et kurs om demens og hvordan atferdsmessige og psykologiske symptomer ved demens (APSD) kan forstås.

[Gå til kurset](#)

Om kurset

Kurset er utviklet av Nasjonalt senter for aldring og helse (Aldring og helse) på oppdrag fra Helsedirektoratet, og skal gi grunnleggende kunnskaper om demens og APSD.

Kurset er det første i en rekke på tre:

1. Hva er demens? Om demenssykdom og APSD (atferdsmessige og psykologiske symptomer ved demens)
2. Personsentrert omsorg: Forebygging og behandling av APSD
3. Meningsfulle aktiviteter og miljøbehandling for personer med demens

Målgruppe

Målgruppa er helse- og omsorgsarbeidere som jobber i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Pårørende og helse- og omsorgsarbeidere som jobber i spesialisthelsetjenesten kan også kunne ha nytte av kurset.

Hva er demens 2

Personsentrert omsorg Forebygging og behandling av APSD

Tema for kurset er personsentrert omsorg, forebygging og behandling av APSD (atferdsmessige og psykologiske symptomer ved demens). Kurset er det andre i en rekke av tre kurs om demens.

[Gå til kurset](#)

Kurset er nummer 2 i en kursrekke på 3 e-læringskurs om demens. Det anbefales at kursdeltakerne har tatt kurs 1 Hva er demens? før de tar dette kurset.

Miljøbehandling og meningsfulle aktiviteter for personer med demens

Dette er det siste kurset i en rekke på tre e-læringskurs om demens. For å få best mulig utbytte av kurset anbefaler vi at du gjennomfører kurs 1 «Hva er demens?» og kurs 2 «Personsentrert omsorg. Forebygging og behandling av APSD» før du starter. Alle kursene bygger på Nasjonal faglig retningslinje om demens. Hvis du ikke kjenner denne, anbefaler vi at du gjør deg kjent med retningslinjen før du begynner på kurset.

[Gå til kurset](#)

Tema

Kurset skal gi grunnleggende kunnskaper om og ferdigheter i miljøbehandling og meningsfulle aktiviteter for personer med demens.

Målgruppe

Hovedmålgruppa er helse- og omsorgsarbeidere som jobber i de kommunale helse- og

E-læring basal demens-utredning

Publisert november 2023

Bygger på:

- Føringer i Nasjonal faglig retningslinje om demens
- Forskriftsfestede læringsmål for allmennmedisin

- Godkjent av Legeforeningen (6 t)
- Finnes i [Legeforeningens kurskatalog](#)

- Primært rettet mot allmennleger
- Er også tilgjengelig for andre, som hukommelsesteam

[Basal demensutredning for leger - Nasjonalt senter for aldring og helse](#)

- Syv moduler og en slutt-test

Pårørendestøtte demens

E-læring + hefte

Publisert nov 2023

6 moduler (e-læring) / kapitler (hefte til nedlastning eller bestilling)

- 1) Hva er demens?
- 2) Pårørende – hva nå?
- 3) Rettigheter og tilbud til pårørende
- 4) Atferdsmessige og psykologiske symptomer ved demens
- 5) Hverdagslivet
- 6) Hva er viktig for deg?

- helsenorge.no/sykdom/demens/ er hovedformidlingskanal mot befolkningen
- [Pårørendestøtte – demens - Nasjonalt senter for aldring og helse](#)

Mål: Øke kunnskap og bevissthet i samfunnet generelt og blant helsepersonell spesielt

Info-kampanje demens

Høst 2023 :

- Fastleger mm
- Kommuner + helsepers

Vinter 2023/24

- Befolkningen

Fastleger mm

Budskap:

- Hvorfor diagnostisere demens?
- Hvordan gjennomføre en utredning?

Hvorfor er utredning og diagnose viktig for personer med demens?

Helsedirektoratet

DEMENS: Nytt e-læringskurs skal gjøre fastleger tryggere på utredning

En demensdiagnose er ofte inngangsporten til tilrettelagt hjelp og oppfølging fra kommunen. Et nytt e-læringskurs skal øke kompetansen hos fastleger og andre som arbeider med demensutredning.

Marte Kvittum Tangen, leder for Norsk forening for allmennmedisin, har vært sterkt involvert i utviklingen av kurset. Foto: Dagens Medisin

Skrivet av Helsedirektoratet
Publisert: 14. nov. 2023

Over 100 000 nordmenn antas å ha en demenssykdom, men bare vel halvparten av disse har fått en diagnose. Selv om det ikke finnes noen kur for demens, vet vi at tilbud og tjenester fra kommunen kan være utslagsgivende for livskvaliteten til både personer med demens og pårørende. Det er derfor viktig at diagnosen faktisk stilles.

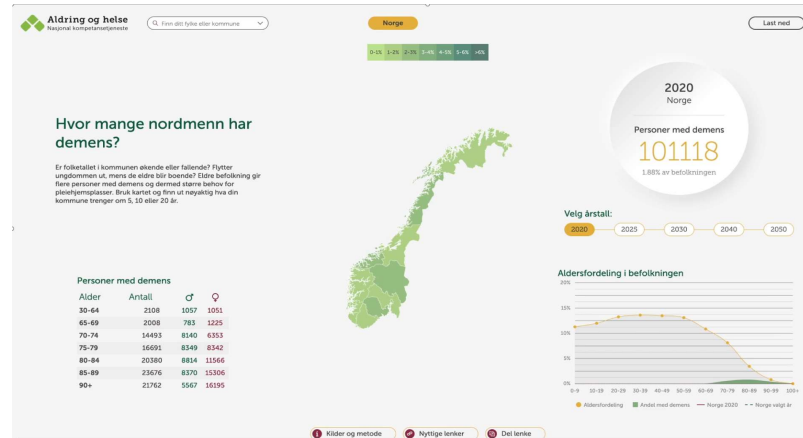

Kommuner og helsepersonell

Budskap :

- Planlegg for flere med demens
- Gi oppfølging etter diagnose
- Informer innbyggere og fastleger om kommunenes tilbud og tjenester

Helsedirektoratet

Verktøykasse demens

Her finner du en samlet oversikt over de mest relevante verktøyene for deg som jobber med demens innen helse- og omsorgstjenester.

Verktøy til de forskjellige fasene i demensforløpet

- Utredning
- Behandling og oppfølging
- Å leve med demens
- Pårørendebeid

Flere verktøy

- Skalaer og tester
- Veiviserdemens.no
- Demenskartet.no
- Fakta om demens
- Temakart, informasjon om demens, mm

Demens

Nasjonale faglige retningslinjer

- Om demens
- Lovverk
- Krav til kompetanse
- Personsentret omsorg og behandling ved demens
- Koordinator og tverrfaglige team
- Utredning ved mistanke om demens og leges oppfølging etter diagnose
- Oppfølging av grupper som kan ha særlige behov for støtte og oppfølging
- Kvalitetssikring og aksepterte ved demens
- Erkennelse og oral helse ved demens
- Veiviserdemens.no
- Oppfølging ved demens
- Pårørende til personer med demens
- Linjerte behandling til personer med demens
- Legemiddelbehandling og legemiddelgjennomgang ved demens
- Legemidler mot symptomer ved demens
- Legemidler mot søvnproblemer og psykologiske symptomer ved demens (APSD)
- Behandlingsalternativer legemidler, støttemidler, demensAPSD

VEIVISER DEMENS

- Mistanke
- Utredning og diagnose
- Selvstendig med støtte
- Hjemme med tjenester
- Heldøgns omsorg
- Omsorg ved livets slutt

- Forutsetninger
- Grupper med særskilte behov
- Mer kunnskap om demens
- Personer med demens
- Personer uten demens

VEIVISER DEMENS

Veiviseren skal gjøre det enklere for helse- og omsorgstjenestene å gi gode tjenester til personer med demens og deres pårørende. Den gir råd og tips om hvordan tjenester kan organiseres, og forslag til aktuelle tiltak i de ulike fasene av demenssykdommen. Veiviseren viser hvordan anbefalingene i Nasjonal faglig retningslinje om demens kan følges, og bygger på nasjonale og internasjonale erfaringer og forskning. Veiviseren er først og fremst rettet mot beslutningstakere og helse- og omsorgspersonell, men kan også være aktuelt å lese for personer med demens og deres pårørende.

Se introduksjon til Veiviseren

Befolkningen

Budskap:

- Kontakt fastlegen ved mistanke om demens
- En diagnose er ofte inngangsporten til tilrettelagt hjelp og tjenester som kan gi et bedre forløp og lette

Kognitiv svikt og demens på sykehus

- Kunnskap og åpenhet om demens og delirium
- Sykehusets organisering
- Fysisk utforming

- Nettside kommer på aldringoghelse.no
- Planlegger sesjon på Pasientsikkerhetskonferansen 2024

Planlegge tjenestene – gode demensforløp

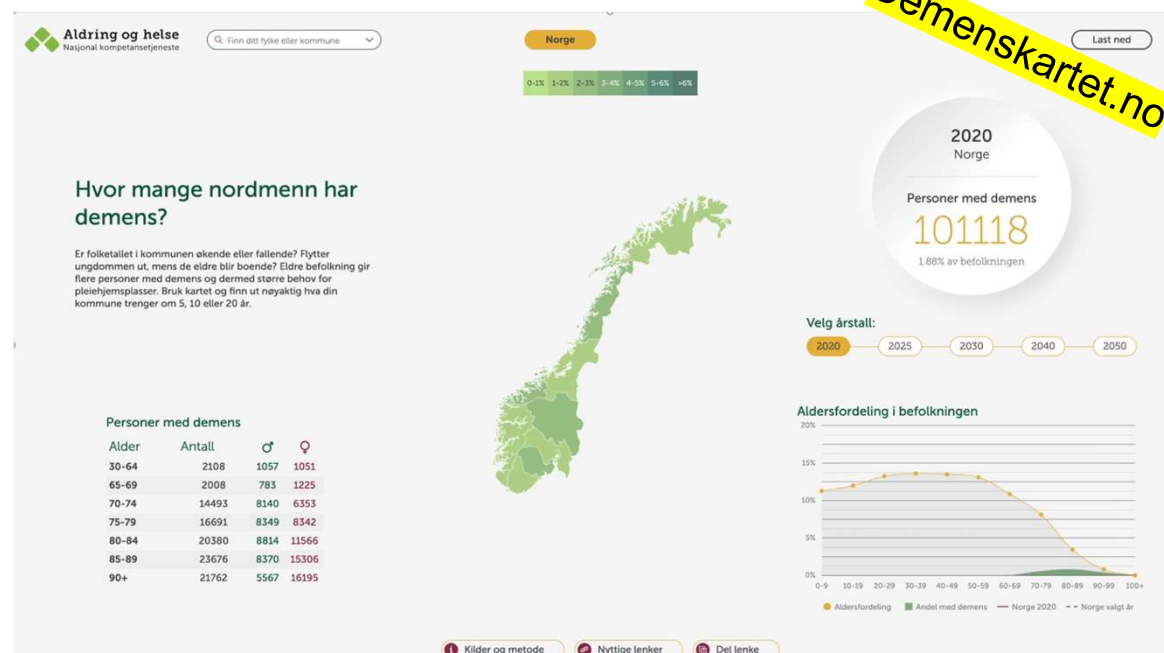

Registrerte med demensdiagnose 2022

- **51.609** personer identifisert med demensdiagnoser i NPR og/eller KPR
- Det betyr at **rett over halvparten** med demens har en registrert diagnose

Forekomst av demens i Norge

Vel **100 000** ned demenssykdom

Forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten

Angir hvilket system for styring og kontroll med tjenestene som kreves

§ 4. Definisjon

*I denne forskriften betyr styringssystem for helse og omsorgstjenesten den del av virksomhetens styring som omfatter hvordan virksomhetens aktiviteter **planlegges, gjennomføres, evalueres og korrigeres** i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av helse- og omsorgslovgivningen.*

Ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten Veileder til lov og forskrift

Nasjonalt faglig retningslinje om demens

- Utredning
- Medisinsk behandling
- Oppfølging etter diagnose

Helsedirektoratet.no

<https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/demens>

Eller søk «demens»

The screenshot shows the website of the Norwegian Health Directorate (Helsedirektoratet). The page is titled "Demens" and is part of the "Retningslinjer" (Guidelines) section. It features a table of contents for the "Nasjonalt faglig retningslinje for demens" (National clinical guideline for dementia). The table lists six chapters: 1. Om demens, 2. Lovverk, 3. Krav til kompetanse, 4. Personsentrert omsorg og behandling ved demens, 5. Koordinator og tverrfaglige team, and 6. Utredning ved mistanke om demens og leges oppfølging etter diagnose.

Helsedirektoratet

Forsiden / Retningslinjer

Demens

Nasjonalt faglig retningslinje

Nasjonalt faglig retningslinje for demens

- 1 Om demens
- 2 Lovverk
- 3 Krav til kompetanse
- 4 Personsentrert omsorg og behandling ved demens
- 5 Koordinator og tverrfaglige team
- 6 Utredning ved mistanke om demens og leges oppfølging etter diagnose

- Setter anbefalinger i demensretningslinjen i et forløpsperspektiv
- Gir flere tips og råd

VEIVISER DEMENS

- Mistanke
- Utredning og diagnose
- Selvstendig med støtte
- Hjemme med tjenester
- Heldøgns omsorg
- Omsorg ved livets slutt

Forutsetninger

Grupper med særskilte behov

Mer kunnskap om demens

Hvor mange personer vil få demens i fremtiden?

Helse- og omsorgsdepartementet
Demenskartet.no →

VEIVISER DEMENS

Veiviseren skal gjøre det enklere for helse- og omsorgstjenestene å gi gode tjenester til personer med demens og deres pårørende. Den gir råd og tips om hvordan tjenester kan organiseres, og forslag til aktuelle tiltak i de ulike fasene av demenssykdommen.

Veiviseren viser hvordan anbefalingene i Nasjonal faglig retningslinje om demens kan følges, og bygger på nasjonale og internasjonale erfaringer og forskning.

Veiviseren er først og fremst rettet mot beslutningstakere og helse- og omsorgspersonell, men kan også være aktuell å lese for personer med demens og deres pårørende.

▶ Se introduksjonsfilm til Veiviseren

Søk i veiviser

Demensretningslinjen:

- Anbefaler fast kontaktpunkt/-person i kommunen «fra start»
- Mange vil etter hvert ha rett til koordinator og evt. IP

The screenshot shows the HelseDirektoratet website interface. At the top left is the logo and name 'HelseDirektoratet'. To the right are search and menu buttons. Below the header is a navigation menu for 'Demens' with 17 items, where '5. Koordinator og tverrfaglige team' is selected. The main content area displays the title '5. Koordinator og tverrfaglige team' and a search bar. A blue checkmark icon indicates a recommendation. The text states that municipalities should have interdisciplinary teams with dementia expertise. It includes a 'Praktisk' section on how to follow the recommendation and a 'Begrunnelse' section on the rationale. The document is dated 27. april 2022.

- ✓ **Kommuner og spesialisthelsetjeneste skal tilby koordinator til personer med demens med behov for langvarige og koordinerte helse- og omsorgstjenester**

Anbefaling - Krav i lov eller forskrift

Kommuner og spesialisthelsetjeneste skal tilby koordinator til personer med demens med behov for langvarige og koordinerte helse- og omsorgstjenester. Om tjenestemottaker ønsker det, skal en individuell plan utarbeides.

Se [Veileder om rehabilitering, habilitering, individuell plan og koordinator](#) for informasjon om koordinator og individuell plan. Veilederen omtaler individuell plan og koordinator for alle med behov for langvarige og koordinerte tjenester etter helselovgivningen. Koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering sitt ansvarsområde omfatter alle pasient- og brukergrupper.

Se også [Veileder om oppfølging av personer med store og sammensatte behov](#).

- **Praktisk – slik kan anbefalingen følges**

Koordinator og IP for personer med demens:

- Nettside kommer hos Aldring og helse

Nasjonal kartlegging av kommunenes tjenestetilbud 2022:

- Halvparten tilbydde fast kontaktperson uavhengig av hjelpebehov
- 56 % hadde rutiner for å tilby en individuell koordinator
- 53 % hadde rutiner/ordninger for å tilby individuell plan

Tall fra KPR:

- 65 % av kommunene hadde tildelt koordinator til personer med demens, totalt **2529** personer
- 54 % hadde personer med demens med individuell plan, totalt **1629** personer

Forsiden - E-læring

👤 Legg til favoritt

Koordinator og individuell plan

Helsedirektoratet

Oppdatert 16.11.2022

👤 Ledere og ansatte i kommune- eller spesialisthelsetjenesten eller andre sektorer

🕒 Ca 120 min

[Koordinator og individuell plan →](#)

Helsedirektoratet
Denne e-læringsmodulen ikke er oppdatert etter endringene i

Lindrende behandling og omsorg

Nasjonalt faglig retningslinje om demens

 Demens	<input type="text" value="Søk i nasjonal faglig retningslinje"/>
1 Om demens	
2 Lovverk	
3 Krav til kompetanse	
4 Personsentrert omsorg og behandling ved demens	
5 Koordinator og tverrfaglige team	
6 Utredning ved mistanke om demens og leges oppfølging etter diagnose	
7 Oppfølging av grupper som kan ha særlige behov for tilrettelegging	
8 Miljørettede tiltak og aktiviteter ved demens	
9 Ernæring og oral helse ved demens	
10 Velferdsteknologi	
11 Botilbud ved demens	
12 Pårørende til personer med demens	
13 Lindrende behandling til personer med demens	

13. Lindrende behandling til personer med demens

Virksomheter skal legge til rette for at personer med demens tilbys tilpasset lindrende behandling gjennom hele sykdomsforløpet

Personer som viser atferdsmessige og psykologiske symptomer ved demens (APSD) eller andre symptomer på ubehag/utilpasshet, bør vurderes for smerte

Behandlerne skal beslutte om livsforlengende behandling av pasienter med demens, skal opphøre

Nasjonale faglige råd: Lindrende behandling i livets slutfase

		<input type="text" value="Søk"/>	<input type="text" value="Meny"/>
Forsiden / Faglige råd			
Lindrende behandling i livets slutfase		Hva er nasjonale faglige råd?	
<input type="text" value="Søk i nasjonale faglige råd"/>			
1 Innledning	2 Kommunikasjon og samvalg	1. Innledning	
3 Erkjennelse av at livet går mot slutten, og at døden nærmer seg	4 Mat og drikke når døden er nært forestående	2. Kommunikasjon og samvalg	
5 Symptomlindrende legemiddelbehandling i livets slutfase – generelle råd	6 Legemiddelbehandling av smerte	Ivareta pasient og pårørendes behov for samtale og informasjon i livets slutfase	
7 Legemiddelbehandling av dyspne	8 Legemiddelbehandling av kvalme	Legg til rette for gode beslutningsprosesser i livets slutfase	
9 Legemiddelbehandling av angst, uro og delirium	10 Legemiddelbehandling av surkling i sentrale luftveier	Pasientens palliative plan bør oppdateres i livets slutfase	
11 Legemidler for fremtidig behov	12 Metode og prosess	Så langt det er mulig, la pasienten selv bestemme hvor han eller hun vil motta omsorg i livets slutfase	
13 Referanseliste		3. Erkjennelse av at livet går mot slutten, og at døden nærmer seg	
		Vurder om pasienten er i livets siste dager og om døden er nært forestående	
		4. Mat og drikke når døden er nært forestående	
		Legg til rette for samtale om mat og drikke med pasient/pårørende når døden er	

Aldring ▾

Fysisk helse ▾

Psykisk helse ▾

Kognisjon og demens ▾

Alle kurs

E-læring

Palliasjon og demens – for leger

Kurs i palliasjon og demens for leger som jobber i kommunehelsetjenesten.

[Gå til kurset*](#)

* Krevet innlogging via IDporten for utstedelse av kursbevis.

Tema

Kurset skal gi kunnskap om palliativ behandling til personer med demens.

Målgruppe

Hovedmålgruppa er leger i kommunale helse- og omsorgstjenester. Kurset kan også være nyttig for annet helse- og omsorgspersonale som jobber med personer med demens.

E-læring

Palliasjon og demens for helse- og omsorgsarbeidere

Kurs i palliasjon og demens for helsefagarbeidere og sykepleiere som jobber i kommunehelsetjenesten.

[Gå til kursplattformen*](#)

*krever innlogging via IdPorten

Tema

Kurset skal gi kunnskap om palliativ behandling til personer med demens.

Målgruppe

Hovedmålgruppa er helse- og omsorgsarbeidere i kommunale helse- og omsorgstjenestene. Kurset kan også være nyttig for andre som jobber med personer med demens.

Kursets overordnede mål

Etter å ha gjennomgått kurset skal kursdeltakeren ha kunnskap om

- palliasjon og hva som kjennetegner palliativ behandling til personer med demens
- behandlingsavklaring og pasient- og pårørendemedvirkning i palliativ behandling for personer med demens
- hvordan vi kan fremme livskvalitet og dekke psykososiale, åndelige og eksistensielle behov hos personen med demens
- forhåndssamtaler og palliativ plan
- symptomlindring, smerter og smertevurdering hos personer med demens
- pårørendes rettigheter og samarbeid med pårørende i den palliative behandlingen
- observasjoner, symptomer og tiltak når personen med demens er døende
- døden og tiden etter

[Forhåndssamtaler og planlegging ved begrenset forventet levetid - Helsedirektoratet](#)

Nye nasjonale faglege råd skal gi betre livskvalitet for pasientar med begrensa forventa levetid

Illustrasjonsbilde: Mostphotos

Først publisert: 12.12.2023 | Sist faglig oppdatert: 12.12.2023

Førehandssamtalar kan bidra til heilskapleg behandling og omsorg i tråd med ønska, verdiane og behova til pasienten. Det er måla for Helsedirektoratets nye råd til helse- og omsorgstenestene om førehandssamtalar og planlegging ved avgrensa forventa levetid.

Forhåndssamtaler og planlegging ved begrenset forventet levetid

Nasjonale faglige råd

[Hva er nasjonale faglige råd?](#) →

Forhåndssamtaler og planlegging ved begrenset forventet levetid

- 1 Bakgrunn, metode og prosess
- 2 Forhåndssamtaler
- 3 Kompetanse

Søk i nasjonale faglige råd

1. Bakgrunn, metode og prosess

2. Forhåndssamtaler

Pasienter med begrenset forventet levetid bør få tilbud om forhåndssamtaler og planlegging

3. Kompetanse

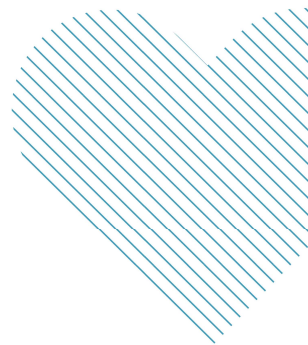
Kompetanseheving innen forhåndssamtaler og planlegging ved begrenset forventet levetid bør inkludere praktisk øvelse og etisk refleksjon

Beslutningsprosesser ved begrensning av livsforlengende behandling

Prosess:

- Arbeidsgruppen vår 2023
- Intern høring i Hdir høst 2023
- Ekstern høring februar 2024
- **Planlagt publisering før sommeren 2024**

Ny nettside Helsenorge.no

Døden - en del av livet - Helsenorge

Døden - en del av livet

Døden angår oss alle, men kan være vanskelig å akseptere og krevende å snakke om. Åpenhet om døden kan lette bekymringer og lindre smerter for den som skal dø og for de som skal leve videre.

Vanlige spørsmål om døden →

Døden er noe vi alle vil møte, og det er ingen rett eller gal måte å møte den på. Her har vi samlet noen spørsmål mange lurer på.

Illustrasjon: Piotr Krzeslak / Mostphotos

Sorg når noen dør →

Sorg tar mye tid og krefter. Vær raus mot deg selv og husk at sorgen blir lettere å bære etter hvert.

Illustrasjon: Porto Sabbia / Mostphotos

Behandling, hjelp og omsorg i livets siste fase

- Når livet går mot slutten →
- Forhåndsamtaler og veien videre →
- Livsforlengende og lindrende behandling →

Å være pårørende til en som er →

Å være pårørende til en som er uhelbredelig syk →

Uhelbredelig sykdom rammer pasienten og hele familien. Som pårørende kan du ha behov for hjelp, støtte og avlastning.

Illustrasjon: Yuri Arcurs / Mostphotos

Når barn opplever døden på nært hold →

Mange barn vil oppleve at noen i familien eller andre som står dem nær, dør. Vi både kan og bør snakke med barn om døden når det er naturlig.

Illustrasjon: Wavebreakmedia / Mostphotos

Å miste et barn →

Å miste et barn er tragisk og smertefullt for alle berørte. Foreldrene står igjen med sorg, fortvilelse og mange eksistensielle spørsmål.

Illustrasjon: Antonio Guillem / Mostphotos

Gravferd, økonomi og arv og skifte

- Gravferd →
- Økonomi etter dødsfallet →
- Arv og skifte av boet →

Samarbeid mellom helse- og omsorgstjenesten og frivillig sektor

Nytt rundskriv er under utarbeidelse

Sentrale forhold å være obs på

- Kommunen kan ikke overlate pliktige tjenester til frivillig sektor. Frivillig sektor er et supplement
- Samtykke og brukermedvirkning må ivaretas, obs samtykkekompetanse og hvem som tar initiativ til aktiviteter
- Frivillige er ikke en del av tjenestene og kan ikke uten videre gis tilgang til taushetsbelagte opplysninger

Påstand:

Det er nok av oppgaver for frivillige selv man holder seg innenfor rammene i lovverket

Fire «hoved-grupper» av voksne pasienter

- Hjemmeboende med samtykkekompetanse
- Hjemmeboende uten samtykkekompetanse

- Beboere i helse- og omsorgsinstitusjon med samtykkekompetanse
- Beboere i helse- og omsorgsinstitusjon uten samtykkekompetanse

Aktuelle tema i rundskrivet

Rettslige rammer

- Rett til nødvendig hjelp fra kommunens helse- og omsorgstjeneste
- Betydningen av samtykke
- Helsepersonellens taushetsplikt
- Pasientsikkerhet

Frivillighetens rolle

- Frivillige tilbud som supplement til tjenestene
- Kvalifikasjoner hos den frivillige
- Taushetserklæring hos den frivillige
- Virksomhetenes plikt til å utarbeide rutiner
- Vedlegg: Eksempler

Oppsummering: HUSK Verktøykasse demens

[Aldringoghelse.no](https://aldringoghelse.no)

The screenshot shows the website for 'Aldring og helse Nasjonalt senter'. The header includes navigation links for 'Kompetanseheving', 'Skalaer og tester', 'Forskning', 'Kjøp kurs og bøker', 'Bibliotek', 'Om oss', and a search function. Below the header are four menu items: 'Aldring', 'Fysisk helse', 'Psykisk helse', and 'Kognisjon og demens'. The main content area features a large image of an elderly woman and a young woman looking at something together. Below this image is the title 'Verktøykasse demens' and a sub-header 'Verktøy til de forskjellige fasene i demensforløpet'. Underneath are four categories with corresponding images: 'Utredning', 'Behandling og oppfølging', 'Å leve med demens', and 'Pårørendearbeid'. At the bottom, there is a section titled 'Flere verktøy' with a list of resources and dropdown arrows.

Aldring og helse
Nasjonalt senter

Kompetanseheving Skalaer og tester Forskning Kjøp kurs og bøker Bibliotek Om oss |

Aldring ▼ Fysisk helse ▼ Psykisk helse ▼ Kognisjon og demens ▼

Verktøykasse demens

Her finner du en samlet oversikt over de mest relevante verktøyene for deg som jobber med demens innen helse- og omsorgstjenesten.

Verktøy til de forskjellige fasene i demensforløpet

- Utredning
- Behandling og oppfølging
- Å leve med demens
- Pårørendearbeid

Flere verktøy

- Skalaer og tester ▼
- Veiviserdemens.no ▼
- Demenskartet.no ▼
- Fakta om demens ▼
- Temaark, informasjon om demens, mm ▼

**Lykke til med
arbeidet i
deres
kommune!**

HelseDirektoratet